

hozná. Maclean azt válaszolta, hogy tájékoztatni fogja Önt, hogy [Tito] mit mondott és, biztosnak érzi, hogy Ön méltányolni fogja [Tito – olvashatatlan; az eredeti irat megjegyzése] bizalmát. Továbbá hozzátette, megvannak az eszközeik arra nézve, hogy megbizonyosodjanak afelől, hogy be fogja-e tartani az ígérteit.

6. Befejezésül Tito meglehetősen idegesen megkérdezte Macleant, gondolja-e, hogy háború lesz. Maclean azt válaszolta, véleménye szerint Sztálin túl realista ahhoz, hogy kockáztasson egy háborút, amelyet elkerülhetetlenül elveszítene; és mivel a Nyugat kiváltképp nem akar háborút, annak veszélye aránylag kicsinek tűnik. Tito ettől láthatóan megkönnyebbült és megjegyezte, hogy ami őt illeti, a legkevésbé sem zavarják az arra irányuló szovjet erőfeszítések, hogy viszályt szítsanak Macedóniában⁷⁹; csupán mérges lett.

7. Távozása előtt Maclean megkérdezte a Marsalltól, tervezi-e, hogy a sajtó képviselőit tájékoztatják a találkozásukról. Tito az felelte, hogy csak magánjellegű látogatásként fogják azt bejelenteni. Ez természetesen fölöttébb negatív visszhangot fog kiváltani Moszkvától, de az őt többé már nem érdekli, hogy [a szovjetek] mit mondanak. Széleskörű tapasztalatai során még sosem találkozott olyasmivel, ami felér annak a kampánynak a heves ségével, amit volt szövetségesei most vezetnek ellene.⁸⁰

8. Mindent összevetve Maclean jobb egészségben és hangulatban találta Titót, mint bármikor, mióta együtt voltak a hegyekben.⁸¹ További benyomásairól futárpostával [by bag] saját feljegyzést fog Önnek küldeni. A jövő héten tér vissza Londonba.

(PRO FO 371/78716 R4734/1051/92G)

Hivatalos jugoszláv fegyverkérelem Nagy-Britanniától

Ernest Davies feljegyzése

SZIGORÚAN TITKOS

JUGOSZLÁV FEGYVERKÉRELEM

M. Djilas, egy másfélórás megbeszélés végén [január 29-én], Jugoszlávia számára nyíltan fegyver szállítását kérte Öfelsége kormányától.

Visszatérve a fegyverszállítás és egyéb anyagi segítségnyújtás prioritásával kapcsolatban tett korábbi észrevételeimre, azt mondta, az a reális, ha olyan országoknak küldenénk fegyvereket, ahol azokra háború esetén a legnagyobb szükség lenne. Egészen biztosak lehetünk abban, hogy Jugoszlávia fegyverekkel való ellátása esetén azok nem kerülnek a Kominform ke-

⁷⁹ A 19. században még bolgár dialektust beszélőnek tekintett macedónok identitását 1945 után a belgrádi vezetés igyekezett megerősíteni. Nemcsak kulturális téren törekedett Belgrád „őnállósítani” őket a bolgároktól, hanem államiságot is adtak a macedónoknak (Macedónia, a föderatív Jugoszlávia egyik, a kilépés jogával is rendelkező népköztársasága lett). A későbbiek folyamán egyházi szervezetüket is őnállósították, így elvágv a bolgár „összetartozás” utolsó szálát is.

⁸⁰ Jugoszlávia kiközösítése után indult meg a keleti blokk országaiban az éles Tito-ellenes propaganda. Ebben Magyarország Rákosi révén az élen járt. Emellett hazánk hosszú szakaszon közvetlenül határos volt Jugoszláviával, ahol a gyakori határincidensek a propagandaharc megszokott elemének tekinthetők. Az 1949-es Rajk-per a titóista kirakatperek mintájául szolgált. Habár Titó-ellenes vádak ezt követően szinte minden kelet-európai koncepció perben elhangzottak, a szakirodalom hagyományosan az albán Koçi Džodze perét és kivégzését (1949. május-június), a bolgár Trajcsó Kosztov eltávolítását (1949. december) és a Rajk-pert sorolja a titóista perek közé. A perek a közvélemény felé bizonyították Tito „bandájának” ellenség voltát, amit könyvek és pamfletek sokasága követett.

⁸¹ Utalás a világháború alatt a boszniai hegyekben eltöltött időkre.

zébe. Jugoszlávia és Oroszország között nem lehetséges a kibékülés. A jugoszláv ipar már eddig is figyelemreméltó mértékben fejlődött, a fegyverszükségleteik pedig nem olyan nagyok. Szükségük van bizonyos gépekre, nyersanyagokra és licencjogokra is, ami lehetővé tenné, hogy növeljék saját fegyvergyártásukat.

Amikor tegnap [Djilas] a miniszterelnökkel beszélt, megemlítette a jugoszláv anyagi szükségleteket és a miniszterelnök hajlandóságot mutatott arra, hogy még egyszer találkozzanak, mielőtt [Djilas] visszatér Jugoszláviába. [Djilas] Remélte, hogy ezt el tudom rendezni. Azt feleltem, hogy meglátom, mit tehetek. Azt is remélte, hogy a ma reggeli megbeszélésünk politikailag biztos hátteret teremt és nem hagy kétséget afelől, hogy a jugoszlávok melyik oldalon állnak, ekképpen lehetővé téve számára, hogy konkrét javaslatokat vitasson meg a miniszterelnökkel. Remélte, hogy megszerzi a miniszterelnök elvi beleegyezését a magyarányú anyagi segítségnyújtást illetően azon a módon, amit nekem és a fizetés kérdésében is vázolt. Mindezekhez egy külön, hosszú távú hitel [folyósítás] alapjául is szolgálhat.

Djilas azt mondta, hogy a jugoszláv fegyverszükségletet nem hivatalosan már az amerikai kormány elé terjesztették és Párizson átutazva már Parodit⁸² is tájékoztatta erről. Ugyanakkor a mostani az első hivatalos fegyverkérésük. Nyomatékosan hangsúlyozta, hogy egyelőre erről a kérelemről a lehető legkevesebb ember tudjon, és – ameddig csak lehetséges – ezt kívül kell tartani az adminisztratív csatornákon annak érdekében, hogy elkerüljék a kiszivárogtatás veszélyét, amely orosz támadást provokálhat ki. Úgy gondolta, hogy mihelyt elvi megállapodást kötnek, a részletek megbeszélésére a jugoszlávok katonai és más szakértőket küldenek. Elutazása után Brilejjel⁸³ folytatódhatnak a megbeszélések.

Azt mondtam, hogy be fogok számolni a beszélgetésünkről és újból kapcsolatba fogok vele lépni, egy, a miniszterelnökkel való további találkozó kapcsán.

Ernest Davies⁸⁴
1951. január 30.

(PRO FO 371/95539 RY 1192/34G)

⁸² Valószínűleg Alexandre Parodi (1901–1979) francia diplomatáról, külügyminisztériumi államtitkárról, Franciaország ENSZ-nagykövetéről van szó.

⁸³ Brilej, Jože (1910–1981) szlovén származású jugoszláv politikus és diplomata. 1932-től a JKP tagja, 1941-től részt vett a népfelszabadító háborúban, különböző katonai beosztásokat töltött be. A háború után vezető diplomáciai és politikai feladatokat látott el, 1951-ben londoni nagykövet, ezt követően Kairóban és Jemenben tölti be a posztot. Később Jugoszlávia ENSZ-delegáltja volt. 1974–1981 között a szlovén alkotmánybíróság elnöke.

⁸⁴ Davies, Ernest (1902–1991) angol munkáspárti politikus, újságíró. Clement Attlee kormányában volt külügyminiszter-helyettes 1950-től 1951 őszeig, a Munkáspárt választási vereségeig. Felettese 1951 márciusáig Ernest Bevin, majd Herbert Morrison külügyminiszterek.